

UNA GORDIMER SÒLIDA
Isidor Cònsul

Nadine Gordimer, La filla de Burger. Traducció de Mercè López Arnabat. Pròleg de Cristina Andreu. Edicions 62. Barcelona, 1996.

La bondat o no d'un Nobel de literatura, l'encert o la planxa en el nom que trien els membres de l'Acadèmia Sueca, no depèn mai de l'impacte mediàtic del primer moment sinó del forat que omple l'escriptor premiat en la dinàmica de traduccions que se'n segueix. En fred, és difícil opinar sobre Wislawa Szymborska, la poeta polonesa guardonada enguany, però també ho fou, en el 1991, quan el Nobel viatjà a Sud-àfrica a la recerca d'un nom mal conegut per aquests verals tot i la mitja dotzena de títols que tenia traduïts al castellà. Dic mal conegut per aquest costum de prendre el rave per les fulles que, en el cas de Nadine Gordimer, volia dir tenir més notícia del nom que no pas de l'obra i donar més importància al contingut que no pas al continent. També hi contribuí la mateixa Acadèmia Sueca en acomboiar la nominació de Nadine Gordimer amb la postilla que la definia com a il·lustradora d'una **Africa on creix la consciència de la negritud**. Potser sense tenir en compte que, atès que totes les històries han estat explicades un munt de vegades, els paràmetres que donen la mida de la qualitat literària, els trets que distingeixen una bona novel·la d'una ficció només passadora, arriben fent joc per la banda de la forma i no pas dels beneficis del contingut.

No és estrany, per això mateix, que la reacció de la premsa davant del Nobel a la Gordimer jugués la carta d'una lectura política, perquè era cert, en darrer terme, que el nom es lligava més a un compromís de lluita **antiapartheid** que no pas a la qualitat de la seva obra. Sortosament, en ocasió de la grossa dels premis, Edicions de l'Eixample s'afanyà a treure El salt i altres històries i Història del meu fill que marcaven, enllà del compromís d'unes lletres testimoniales, les subtileses d'una art narrativa a frec de l'alta literatura, tal com també succeeix amb La filla de Burger (1979), que continua vigorosa prop de vint anys després de la seva publicació, quan fou prohibida per la censura sud-africana perquè suposava **un atac frontal contra la república**. La veritat és que, tot i que no bufen temps de bonança per a la

dinàmica del Nobel de literatura, els anys li han donat la raó en el cas de Nadine Gordimer. Sobretot perquè, enllà del sentit militant i compromès de la temàtica dels seus llibres, es tracta d'una literatura que guanya grau amb el pas del temps, i més encara si es té en compte que la realitat sud-africana ha canviat substancialment des dels anys setanta ençà.

CONQUERIR LA CONSCIÈNCIA

Aquests darrers mesos, el bon ofici d'Antonio Tabucchi, afavorit per la traducció cinematogràfica que n'ha fet Roberto Faenza i ha protagonitzat Marcelo Mastroiani, han convertit Afirma Pereira en una de les novel·les més llegides de finals d'estiu i començaments de tardor. Doncs bé, amb un gruix de pàgines tres vegades superior i un esquema estructural més lligat als models del XIX, La filla de Burger, de Nadine Gordimer, tracta fet i fet el mateix tema: la conquesta de la consciència per part del protagonista davant d'una situació històrica estrictament injusta. Si en el cas de Tabucchi l'anomalia de la història es disfressava de fascisme portuguès a finals dels anys trenta, en el cas de l'escriptora sud-africana se centra, un cop més, en la recurrència de l'**apartheid** a Sud-àfrica, concretament en les revoltes de Soweto de l'any 1976. Rosa, la filla de Burger, aspira a tenir una vida pròpia i no haver de dependre d'una herència que la condiona per ser filla de qui és, d'un matrimoni de comunistes blancs lluitadors contra l'**apartheid**. Des de nena, Rosa Burger s'ha acostumat a visitar un o altre dels seus pares a la presó, a assistir a un judici grotesc com el que ha condemnat son pare a cadena perpètua -i a Sud-àfrica perpètua vol dir perpètua- i a passar l'experiència de la mort de tots dos, la del pare a la presó. En quedar-se sola, i rere la voluntat de trobar un camí propi en la vida, la noia viu etapes de desconcert, es rebel·la al destí que sembla marcat i es refugia en l'oblit lluny del seu país, fins que, conquerida la pròpia consciència, opta per tornar-hi a lluitar per la causa negra.

UNA NOVEL·LA CORAL I COMPLEXA

Com succeeix en bona part dels llibres de Nadine Gordimer, La filla de Burger és alguna cosa més que una novel·la de denúncia. Funciona com una narració de complexitat atida per veus diferents que, de manera coral i complementària, incideixen en el moll de l'os de la mateixa història. El discurs

interior es barreja amb tècniques impressionistes de reportatge periodístic i hi sovintegen reflexions i diàlegs existencials. El registre de possibilitats narratives s'hi manifesta ampli i hi sobresurt l'intent de reconstrucció de la identitat personal i política de la protagonista. A la vegada, encara que l'ordit formal es presenti hereu de la tradició realista del XIX, sorprenen les troballes i els exercicis d'estil de l'escriptora. Com l'escena del parc, a l'hora del dinar, amb la barreja d'estrats humans que s'hi acumulen i la mort sobtada, assegut al banc, d'un dels indigents que hi habiten. O l'atenta observació de tot allò que és capaç de veure Rosa, a través de la finestreta del cotxe, la primera vegada que surt del seu país.

A l'inversa de la tradició de realisme històric que, anys enrere, florí a les literatures peninsulars, es pot concloure, sense donar-hi més tómb, que es pot concloure que aquesta novel·la és esplèndida. Si més no, demostra que es poden escriure novel·les d'engatxament i denúncia, i servir-les en la safata de plata de la bona literatura.

Isidor Cònsul
